

Iwona Żuraszek-Ryś, Nazwy miejscowe powiatu zielonogórskiego, Oficyna Wydawnicza

Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2009, 190 s.

Nazwy miejscowe powiatu zielonogórskiego Iwony Żuraszek-Ryś to pozycja, która powinna znaleźć się w domu każdego mieszkańca obszaru zielonogórskiego. Książka wyszła z warsztatu Oficyny Wydawniczej Uniwersytetu Zielonogórskiego w roku 2009, a jej autorka jest pracownikiem zielonogórskiej polonistyki i zajmuje się onomastyką, głównie toponimią Ziemi Lubuskiej. Publikacja jest interesującym zbiorem informacji o nazwach miejscowych, znajdujących się teraz bądź w przeszłości w granicach obecnego powiatu zielonogórskiego. Proponuje przy tym ujęcie inne niżeli to, które znaleźć można w słownikach historyczno-etymologicznych nazw miejscowych Polski. Za jego wyjątkowością przemawia przede wszystkim regionalny charakter, uwzględniający specyfikę rozwoju lokalnego osadnictwa i burzliwą historię obszaru poddanego badaniom, w tym – przebieg ustanowienia jego granic. Monografia składa się z dwóch części: materiałowo- analitycznej i interpretacyjno-znaczeniowej, poprzedzonych wstępem, w którym autorka prezentuje m.in. aktualny stan badań dotyczący poruszanych kwestii. Część pierwsza, mająca postać słownika, zawiera alfabetyczny spis nazw miejscowych (miast, wsi, osiedli, części wsi, przysiółków, leśniczówek, młynów), zaopatrzonych w informację, dotyczącą położenia administracyjnego poszczególnych obiektów. Opis składa się ze zbioru form obecnych i przeszłych, autorka zwraca bowiem uwagę zarówno na nazewnictwo polskie, jak i to obowiązujące kiedyś; na powiązanie każdej nazwy z obszarem i jego historią. Niektóre nazwy dookreślone zostały poprzez dane na temat ich pochodzenia i etymologii. Czytelnik może się również dowiedzieć, czy wymienione nazwy znajdują się aktualnie w użyciu. Część druga przynosi omówienie zgromadzonego materiału pod względem semantyczno-etymologicznym i strukturalno-gramatycznym. Tu przeczytać można o pochodzeniu nazw, posegregowanych w osobne kategorie. Badaczka wyróżnia nazwy topograficzne – określające właściwości danego terenu ze względu na położenie miejscowości, specyfikę świata roślinnego czy zwierzęcego (np. Łęgowo, Orzewo); kulturowe – odnoszące się do wytworów społecznych i duchowych człowieka, jak np. Karczemka czy Zamieście; dzierżawcze – biorące swoją nazwę od ówczesnego właściciela wsi, np. Przybymierz, Jędrzychów; patronimiczne – pochodzące od pierwotnych nazw mieszkańców (Pielice, Poddębice); (pseudo)rodowe – oznaczające pierwotnych mieszkańców osady (Sokoły, Wójciki); (pseudo)służebne – określające grupę ludzi zamieszkujących pewien obszar, których obowiązkiem było wykonywanie wspólnych świadczeń i usług np. Zdunki czy Rybaki; (pseudo)etniczne – biorące swoją nazwę od grupy ludzi pochodzących z innych obszarów, np. Strumian; relacyjne – powstałe na podstawie funkcjonujących już desygnatów, jak np. Ochla czy Wilkanówko; wieloznaczne – te, które można przyporządkować także do innych kategorii (Jeleniów, Młynkowo) oraz inne, trudne do określenia, jak np. Kokawa, Łagoda czy Siadcza. W interpretacyjnym komentarzu omówione zostały także procesy językowe (fonetyczne, morfologiczne, słowotwórcze, fleksyjne, leksykalne), zachodzące w zakresie uwspółcześniania stosowanych obecnie nazw na przestrzeni czasu. Nazwy miejscowe powiatu zielonogórskiego to lektura obowiązkowa każdego czytelnika, chcącego pogłębić wiedzę na temat małej ojczyzny. Sięgnąć po nią powinien zwłaszcza mieszkaniec Zielonej Góry i okolic – historia powiatu, widziana od strony językowej, odsłania bowiem nowe, interesujące oblicze tego obszaru i ilustruje nie tylko jego toponimiczne losy.

Angelika Fornalska